עין משפט נר מצוה

מב א ב מיי' פ"ה מהל' י"ט הלכה י סמג עשין א טור ש"ע א"ח סימן תא:

מג ב מיי' פט"ו מהל' שבת הל' יג טוש"ע א"ח סי' תג:

שאין מן הכל זוכה אדם ללמוד ואמר ר' יוסי מעשה ביוסף הכהן שהלך אצל רבו לצידן ללמוד תורה ואמר ר' יוחנן הלכה כרבי יוסי ולמה לי והא אמרת רבי יהודה ור' יוסי הלכה כר' יוסי אמר אביי איצטריך סד"א [א]הני מילי במתני' אבל בברייתא אימא לא קמ"ל אלא הכי קאמר הני כללי לאו ד"ה נינהו דהא רב לית ליה הני כללי: אמר רב יהודה אמר שמואל חפצי נכרי אין קונין שביתה למאן אילימא לרבנן פשיטא השתא חפצי הפקר דלית להו בעלים אין קונין שביתה חפצי הנכרי דאית להו בעלים מיבעיא אלא אליבא דר' יוחנן בן נורי וקמ"ל אימר [ב]דאמר ר' יוחנן בן נורי קונין שביתה הני מילי חפצי הפקר דלית להו בעלים אבל חפצי הנכרי דאית להו בעלים לא מיתיבי ר"ש בן אלעזר אומר השואל כלי מן הנכרי ביום טוב וכן המשאיל לו לנכרי כלי מעיו"ט והחזירו לו ביום טוב והכלים והאוצרות ששבתו בתוך התחום יש להן אלפים אמה לכל רוח ונכרי שהביא לו פירות מחוץ לתחום הרי זה לא יזוזו ממקומן אי אמרת בשלמא קסבר רבי יוחנן בן נורי חפצי נכרי קונין שביתה הא מני ר' יוחנן בן נורי היא אלא אי אמרת קסבר רבי יוחנן בן נורי חפצי הנכרי אין קונין שביתה הא מני לא ר' יוחנן בן נורי ולא רבנן לעולם קסבר רבי יוחנן בן נורי חפצי הנכרי קונין שביתה ושמואל דאמר כרבנן ודקאמרת לרבנן פשיטא מהו דתימא גזירה בעלים דנכרי אטו בעלים דישראל קמ"ל ורב חייא בר אבין אמר רבי יוחנן [א]חפצי נכרי קונין שביתה גזירה בעלים דנכרי אטו בעלים דישראל הנהו דכרי דאתו למברכתא שרא להו רבא לבני מחוזא למיזבן מינייהו א"ל רבינא לרבא מאי דעתיך דאמר רב יהודה אמר שמואל חפצי נכרי אין קונין שביתה והא שמואל ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן ואמר רב חייא בר אבין אמר ר' יוחנן חפצי נכרי קונין שביתה גזירה בעלים דנכרי אטו בעלים דישראל [ב]הדר אמר רבא ליזדבנו לבני מברכתא דכולה מברכתא לדידהו כד' אמות דמיא תני רבי חייא [ג]חרם שבין תחומי שבת צריך

מחיצה

שלא מן הכל אדם זוכה ללמוד. אין אדם זוכה ללמוד מכל תלמידיו יש רב שמשנתו סדורה בפיו ושונה לתלמידיו דרך קצרה: **לצידן.** חוצה לארץ: **סד"א הני מילי.** דקייל רבי יוחנן הלכה כרבי יוסי: **במתניתין.** דדוקא היא: **אבל בברייתא.** דילמא איחליף דרבי יהודה לדרבי יוסי ודרבי יוסי לדרבי יהודה: **אימא לא.** נסמוך עלה להכי צריך למימר הלכה ולעולם איתנהו להני כללי: **אלא הכי קאמר.** רב משרשיא כו': **דהא רב לית ליה להני כללי.** כדאמר לעיל[ג] מדאיצטריך ליה למימר סיים בה נמי הלכה כר' יהודה: **אין קונין שביתה.** והרי הן כרגלי כל אדם ואם באו מחוץ לתחום לתוך העיר מותר להוליכן לכל רוח: **חפצי הפקר.** דליכא למימר ליקנו מנפשייהו אמרי רבנן דאין קונין: **חפצי הנכרי דאית להו בעלים.** והרי הן כמותן ובעליהן לית להו שביתה דלאו בני שביתה נינהו מיבעיא: (א) **השואל כלי מן הנכרי.** ובן עירו הוה: **וכן המשאיל לו כלי מערב יום טוב.** וקנה שביתה אצל הנכרי בתוך תחום העיר: **והכלים והאוצרות.** שעשאום[ד] אוצר: **יש להן אלפים לכל רוח.** ואפילו הן של הפקר וכלי שקנה שביתה אצל הנכרי והחזירו לבעלים ועירבו בעליו למזרח או למערב אין יכול להוליכו מאלפים: **לא יזוזו ממקומן.** דקנו שביתה במקומן והרי יצאו חוץ לתחום ואין להן אלא ארבע אמות: **הא מני.** דקתני חפצי הנכרי קונין שביתה ר' יוחנן בן נורי כלומר רבי שמעון בן אלעזר אליבא דרבי יוחנן בן נורי אמר: **לעולם סבר רבי יוחנן** (ב) **חפצי נכרי.** כחפצי הפקר והא ר' יוחנן בן נורי: **ושמואל דאמר.** לעיל אין קונין כרבנן דאמרי בחפצי הפקר דאין קונין: **דיכרי.** אילים: **מברכתא.** שם מקום: **מחוזא.** עיר הסמוכה למברכתא בתוך ד' אלפים ומערבין מזו לזו: **למיזבן מינייהו.** ולאייתינהו למחוזא ואף על פי שהביאום הנכרים מחוץ לתחום דקסבר חפצי הנכרי אין קונין שביתה: **כארבע אמות דמי.** כדתנן במתניתין[ה] הוליכוהו לעיר אחרת או נתנוהו בדיר וסהר כו' ופסקינן לעיל[ו] אמר רב הלכה כרבנן במהלך בדיר וסהר וספינה והוא הדין לעיר שיש לה מחיצות: **חרם.** מצודת דגים ומפסיק במים בין ב' תחומין של ב' עיירות. וחכרו מצודים וחרמים (קהלת ז) וכתיב על כן יזבח לחרמו (חבקוק א). וגדר של קנים הוא: **צריך.** לעשות מחילה של ברזל שלא יעברו מים של תחום זה לתוך תחום זה דלכל מה שבתוך תחום העיר אין קונה שביתה במקומו להיות לו ממקומו אלפים אמה לכל רוח אלא בתר העיר גריר ואם הוא בסוף התחום אין יכול לזוז משם ולחוץ ואין בני תחום זה יכולין למלאות מתוך תחום עצמו מפני עירוב מים של תחום האחר: [ו]ה"ג **אי נימא משום דתני לה כר' יוחנן בן נורי ולחומרא ואיהו לקולא סבר ומשום דסבירא ליה לקולא כל דתני לחומרא מחייך עליה.** בתמיה. אי נימא משום דרבי חייא תני למתניתין כרבי יוחנן בן נורי דאמר חפצי הפקר קונין שביתה בתוך (ג) תחומין ורבי יוסי בר חנינא סבירא ליה כרבנן לקולא דאמרי אין קונין שביתה והרי הן כרגלי כל אדם:

מחילה

והכלים והאוצרות ששבתו בתוך התחום יש להם אלפים אמה לכל רוח. פ"ה ואפילו הן של הפקר משמע דלא מיבעיא אם יש להם בעלים וקשה דאי יש להם בעלים הרי הן כרגלי הבעלים ואפי' אם נעמידם כגון שהבעלים בעיר אחרת דהשתא לא הוי כרגלי הבעלים ומ"מ בני שביתה הם יותר מן ההפקר ויש להן אלפים אמה לכל רוח מ"מ אין נראה להעמיד כלל ביש להם בעלים דביש להם בעלים מה לי תוך התחום מה לי חוץ לתחום ונראה דבשל הפקר איירי והא דנקט תוך התחום לאשמעינן דאפ"ה לא קני שביתת העיר וא"ת ומאי שנא דהכא יש להן אלפים אמה לכל רוח דמשמע ממקומן מדלא קתני כרגלי אנשי העיר וגבי גשמים שסמוכים לעיר הוי כרגלי אנשי העיר כדאמרינן לעיל (דף מה:) וי"ל דהתם אנשי העיר דעתם עליהם דגשמים ידועים לכל בני העיר אבל אוצרות דהפקר אם היו ידועים כבר היו זוכין בהן ועוד שמא יש לחלק משום דהתם בסמוכין וקרובין דעתן עליהן והכא ברחוקים אלא שהן בתוך התחום ומיהו נראה דאלפים אמה לאו ממקומן קאמר אלא מן העיר כמו בגשמים דלעיל דהא מוכח גבי חרם שבין שתי תחומי שבת דלרבי יוחנן (ד) חפצי הפקר שבתוך התחום קונין שביתת העיר אפילו אין דעת אנשי העיר עליהם כמו שאפרש בסמוך וברייתא דהכא כר' יוחנן בן נורי וליכא למיפרך האי כרגלי אנשי העיר מבעי' ליה כדפריך לעיל כיון דהזכיר הכא תוך התחום משמע שפיר דאלפים אמה לכל רוח מן העיר קאמר ואף על גב דקייל להו בהדי שואל כלי מן הנכרי ונכרי אם עומד חוץ לעיר מונין לו אלפים ממקומו שמא דמלתא נכרי בעיר עומד:

דכולה מברכתא כד' אמות דמיא. בריש פירקא פ"ה והוליכו לעיר אחרת והרי מוקפת מחילות משמע דלא חשיב כד' אמות לענין להלך את כולה אלא במוקפת מחילות דומיא דדיר וסהר והא מברכתא צריך לומר דמוקפת מחילות הויא ואע"ג דגבי נותן עירובו באילן (לעיל דף לג:) פריך חוץ לעיבורה של עיר נמי כיון דאמר רבא הנותן עירובו יש לו ד' אמות וכו' משמע דתוך עיבורה של עיר נמי הוי טעמא לפי שנעשית לו כל העיר ועיבורה כארבע אמות אף על פי שאין שם מחילה ה"מ לשובת שם או נותן שם עירובו שיש לו אלפים אמה לכל רוח ונחשב הכל כד' אמות אפילו חוץ למחילות כיון שהוא בעיבורה של עיר אבל בבא מחוץ לתחום אינו נחשב כד' אמות בלא היקף מחילות ואומר ר"י דבעי נמי דתהוי מוקפת לדירה דלא עדיף משבת באויר מחילות שיש לו אלפים אמה לכל רוח אפילו הכי לא חשיב לגביה כארבע אמות בהיקף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה כדאמר בשבת בתל ונקע וצריך ליזהר בדבר הבא מחוץ לתחום בשביל ישראל זה דשרי לישראל אחר או שבא בשביל נכרי שלא יטלטלנו חוץ לד"א בעיר שאין לה מחילות שמוקפת לדירה:

חרם. לשון מצודות וחרמים שבין שני תחומי שבת צריך מחילה של ברזל שלא יעברו מים מתחום זה לתחום זה דלכל מה שבתוך תחום העיר אין לו שביתה במקומו להיות לו אלפים לכל רוח ממקומו אלא בתר קרתא גרירא כך פי' הקונט' וכן פר"ת אלא דפי' חרם לשון והחרים ה' לשון ים (ישעיה יא) כשמעלה הים שרטון ומתייבש נשארים נקעים מלאים מים וחרם הוא נקע מלא מים וכן פר"ח [ו]חרם לשון חריץ וא"ת אמאי מוקי לה כרבי יוחנן בן נורי הא לרבנן נמי אמר לעיל (מה:) גבי גשמים הסמוכים לעיר דהוו כרגלי אנשי העיר וי"ל דהכא דמימשכי מתחום זה לתחום זה בטלה דעתם והוי כחפצי הפקר דאין קונין שביתה לרבנן והוו כרגלי הזוכה אבל לר' יוחנן דקנו שביתה כשהן בתוך תחום העיר קונין שביתת העיר אף ע"פ שאין דעת אדם עליהם קונה אבל אין לפרש דלר' יוחנן (ה) קונין שביתה במקומן ומה שצריך מחילה של ברזל היינו כדי להכניס לעיר לפי שמקצת המים רחוקים מן העיר יותר מאלפים אמה דאם כן אמאי נקט בין שני תחומין אפילו אי ליכא עיר שניה לא מצו להכניס מים לעיר שחוץ לתחום ועוד אפילו מחילה של ברזל לא תועיל להכניס לעיר מסוף אלפים אמה שהרי בתחלת העיר כלו האלפים של מים:

רבי

מסורת הש"ס

א) [עי' תוס' מנחות לג: ד"ה מי קאמר], ב) ביצה לח:, לעיל לה: מה: לקמן לג:, ג) [ע"ש], ד) בס"ח: פירות שעשאום, ה) [לעיל מא.], ו) [דף מב:], ז) [סייך לדף מח.], ח) [וכ"כ הערוך ערך חרם],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה השואל וד"ה וכן וד"ה והכלים וד"ה יש להן הכל דיבור אחד: (ב) ד"ה לעולם סבר ר' יוחנן ב"נ חפצי: (ג) ד"ה ה"ג וכו' בתוך תחומין ורבי יוסי: (ד) תוד"ה והכלים וכו' דלר"י ב"נ חפצי הפקר: (ה) ד"ה חרם וכו' דלרבי יוחנן בן נורי קונין:

מוסף רש"י

לציידן. לחוצה לארץ לארץ העמים מטמא מדרבנן כבית הפרס (עי' יג.). **הני מילי חפצי הפקר.** כלים שאין להם בעלים ומשיכה להם במקום אחד, אע"ג שלא נתכוין להם אדם להקנותן שביתה, קונין שביתה במקומן ואין אדם יכול לטלטלן משם יותר מאלפים לכל רוח ואפילו עירב לצד אחר (לעיל מה:) והמוליכן מוליכן ממקום מציאתן אלפים לכל רוח ואינו מוליכן למקום שעירב שם, דיש להם שביתה לעצמן (ביצה לח.).

רבינו חננאל

שאין מכל אדם זוכה ללמוד. וא"ר יוסי מעשה ביוסף הכהן שהלך אחר רבו לציידן ללמוד תורה, וא"ר יוחנן הלכה כר' יוסי. למה ליה למימר הלכה כר' יוסי והא רבי יהוד' פליג עליה ואיזהו הוא דאמר ר' יהוד' ור' יוסי הלכה כר' יוסי. ופרקינן [אמר אביי איצטריך סד"א הני מילי במתניתין אבל בברייתא אימא לא קמ"ל]. אלא אמר רב משרשיא הכי קאמר הני כללי לאו דברי הכל הן דהא רב לית ליה הני כללי, אבל רבי יוחנן אית ליה, ורב הוא דפליג עליה וקיימא לן כר' יוחנן. אמר רב יהודה אמר שמואל חפצי הגוי אין קונין שביתה. פי' אם תשאל מן הגוי ביום טוב הרי הוא כרגלי השואל ואין אר' שקנה שביתה. ואמרינן אי לרבנן פשיטא, אלא אפי' לר' יוחנ' בן נורי. ומותבינן עליה ר' שמעון בן אלעזר אומר השואל כלי מן הגוי וכן גוי ששאל כלי מישראל בערב יום טוב והחזירו ביום טוב, וכלים ואוצרות ששבתו בתוך התחום, יש להן אלפים אמה לכל רוח, וכן הגוי שהביא פירות מחוץ לתחום הרי זה לא יזוזו ממקומם. אי אמרת בשלמא ר' יוחנן בן נורי סבר חפצי הגוי קונין שביתה היינו דקתני יש להם אלפים אמה לכל רוח, אלא אי אמרת אין קונין שביתה אמאי כו'. ואסיקנא דודאי ר' יוחנ' בן נורי סבר חפצי הגוי קונין שביתה, ור' שמע' בן אלע' דאמר כר' יוחנ' בן נורי, ושמואל דאמר חפצי הגוי אין קונין שביתה כרבנן, ואמרינן האי נמי פשיטא. ופרקינן איצטריך מהו דתימא גזרינן בעלים דגוי לקנות להן שביתה, אטו בעלים דישראל, שאם תאמר חפצי הגוי דאית להו בעלים לא קנו שביתה, אתי למימר אפילו חפצי ישראל דאית להו בעלים לא קנו שביתה. קמ"ל דלא גזרינן, אלא חפצי הגוי אין להם שביתה. רב חייא בר אבין אמר [ר"י] חפצי הגוי קונין שביתה גזירה בעלים דגוי אטו בעלים של ישראל. הנהו דכרי דאתו למברכתא. פי' מברכתא שם הכפר. והביאו שם גוים אילים בשוק של בהמות לימכור ביום טוב, שרא להו רבא לבני מחוזא שבאו ע"י עירוב למברכתא למיזבן מינייהו ולאייתונהו למחוזא כשמואל דאמר חפצי הגוי אין קונין שביתה, אלא הרי הן כרגלי כל אדם. א"ל רבינא והאמר ר' יוחנן חפצי הגוי קונין שביתה, ושמואל ור"י הלכה כר' יוחנן, והדר רבא ואסר להם לבני מחוזא דלא הוו אתו למברכתא אלא ע"י

רבינו חננאל (המשך)

עירוב, [כין בין מברכתא למחוזא יותר מאלפים אמה הוה. ואפילו אם היו בתוך התחום (א') [אחר] כי (אילו) הצאן קנו שביתה בחוץ קודם שיבואו למברכתא. ושרא רבא לבני מברכתא למיזבן מינייהו. דאע"ג דאיכא למימר הני דיכרי קנו שביתה במקום רחוק, מ"מ יש להן לטלטל אותם בארבע אמות, ומברכתא כולה כמו ארבע אמות היא, הילכך שרי להו למשקל מינייהו. תני ר' חייא חרם. פי' כמו חריץ, שבין שני תחומי שבת מלא מים, צריך